

Таким чином, можна констатувати, що сучасні українські стратегії в цілому зорієнтовані на потреби, інтереси та цінності людини. Пріоритет прав людини виступає головним системо утворюючим фактором домінуючої стратегії сталого розвитку. А всі трансформаційні процеси підпорядковуються цьому чиннику.

Поки ще, нажаль, не можна сказати про успішність і ефективність впровадження таких принципів у всіх без виключення сферах життєдіяльності, однак перспективи пов'язані саме з ними. І така спрямованість стратегій обумовлює широту їх соціальної бази.

Вітман К. М.

Національний університет «Одеська юридична академія», професор кафедри соціальних теорій, доктор політичних наук, професор

ДОСВІД КОСОВО: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПОЛІТОЛОГІЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ЕТНОПОЛІТИКИ

Для української етнополітичної науки є надзвичайно актуальним вивчення досвіду інших держав, що пройшли або зараз проходять процес етнополітичної дезінтеграції. По-перше, тому що Україна також виникла внаслідок етнополітичної дезінтеграції наддержави, до складу якої входила – Радянського Союзу. Незважаючи на те, що з того часу пройшов 21 рік, для України актуальна більшість проблем, з якими доводиться мати справу постдезінтеграційним державам. Серед них: етнотериторіальні та етнополітичні претензії сусідніх країн, які спираються на потужну підтримку своїх національних меншин; етнополітичний розкол різних частин України, які рухаються в протилежних зовнішньоінтеграційних напрямках, що може за несприятливих умов призвести до нового витка етнополітичної дезінтеграції; забезпечення рівного задоволення прав етноспільнот; формування адекватної мовної політики, яка б стримувала дію етнічних відмінностей.

По-друге, вивчення ситуації в інших постдезінтеграційних державах дозволить уникнути значної кількості помилок та хибних кроків в державній етнонаціональній політиці, спираючись на їх досвід. Етнополітика держави – не майданчик для експериментів та різких кроків, якими б ефективними вони на перший погляд не здавалися б. Спрогнозувати ефект тих чи інших заходів, причинно-наслідкову реакцію в сфері етнонаціональних відносин, зазвичай, практично неможливо. Етноспільноти (етнічна нація, національні меншини) бурхливо та непередбачувано реагують на утиски своїх етнокультурних прав. Як справедливо наголошував І. Курас у своїх працях, «необхідність особливої зваженості і розсудливості в державній етнонаціональній політиці диктується об'єктивною складністю і суперечливістю етнонаціональної ситуації в державі» (Курас І. Державна етнонаціональна політика в умовах становлення відкритого суспільства /

І. Курас //Етнополітологія в Україні. Становлення. Що далі? [збірник] – К. : ІПІЕНД, 2002. – С. 5).

Прикладом на користь цього твердження може слугувати нещодавнє запровадження нового мовного Закону України «Про засади державної мовної політики». Нормативно-правовий документ розширює сферу застосування мов національних меншин, відповідно до європейських стандартів, зафіксованих в Європейській хартії регіональних мов або мов меншин і, що найголовніше, приводить у відповідність реальну мовну ситуацію до офіційної. Національні меншини, які переважно послуговуються рідними мовами (російською, румунською, кримськотатарською), отримують право на визнання державою такого застосування шляхом надання мові національної меншини статусу регіональної. Проте цей закон був витлумачений правими політичними силами як загроза етнополітичній безпеці та територіальній цілісності України і став предметом порушення міжетнічної злагоди, конфліктів та вуличних сутичок.

Відтак, для української етнополітології та практичної етнополітики є корисним вивчення етнополітичного поступу інших постдезінтеграційних держав. Цього разу варто звернути увагу в бік країни, що утворилася в 2008 році внаслідок дезінтеграції СФРЮ та затяжного етнополітичного конфлікту з Сербією. Косово вже неодноразово ставало об'єктом нашого наукового аналізу, однак в цьому випадку нас цікавитиме сучасний етап етнополітичного розвитку частково визнаної держави, її внутрішня та зовнішня етнополітика у боротьбі за територіальну цілісність, незалежність та міжнародне визнання.

Головною проблемою для Косово на нинішньому етапі розвитку є зовсім не рівень міжнародного визнання, а вирішення етнополітичних проблем всередині держави. Влада Косово практично не контролює етнополітичні процеси в північному регіоні, де компактно проживає сербська національна меншина. Наслідком затяжного, багаторічного міжетнічного конфлікту між сербами та албанцями стало те, що етнічний фактор у будь-яких взаємовідносинах між ними домінує. Влада Косово сприймається сербською національною меншиною виключно як албанська влада, а не влада держави, в якій вони проживають. А це питання внутрішньої легітимності, яке Косово необхідно негайно вирішувати задля збереження територіальної цілісності та незалежності.

Головним фактором для збереження державності слід вважати успішну етнополітику. Якщо владі Косово вдасться припинити бути лише албанською владою і стати загальнодержавною, яка запропонує сербській національній меншині достатньо привабливі інструменти для задоволення своїх політичних та етнокультурних прав, що припинить сербсько-албанське протистояння демократичними методами без допомоги сусідніх держав і миротворчого континенту, – лише тоді ми зможемо констатувати,

що Косово відбулося як незалежна держава. І міжнародне визнання суверенної, самодостатньої держави стане лише справою часу.

Етнічний конфлікт, що призвів до відокремлення Косово та оформлення автономії в державу, може з таким же успіхом покласти край її існуванню. Якщо Косово не відбудеться як держава, спроможна вирішувати внутрішні етнополітичні проблеми, США та ЄС не будуть підтримувати увесь час нежиттєздатне державне утворення. І необов'язково причиною втрати незалежності Косово слід вважати тільки Сербію, цілком можливий варіант етнополітичної інтеграції частково визнаної держави з Албанією у випадку неможливості вирішити самотужки етнополітичні проблеми.

Як слушно зазначає російський історик А. Крилов, чим успішніше вирішуються політичні, етнополітичні та соціально-економічні проблеми в невизнаній державі, тим складніше встановити контроль ззовні або нав'язати там владу іншій державі (Крылов А. Непризнанные государства: важна «внутренняя легитимность» [Електронний ресурс] / А. Крылов // The Analyticon. – Режим доступу : <http://theanalyticon.com/?p=1550&lang=ru>). Внутрішня легітимність та спроможність ефективно вирішувати внутрішні проблеми важливіша від міжнародного визнання, адже з часом ідея незалежності може втратити підтримку через етнополітичні та соціально-економічні труднощі.

На перший погляд здається, що Україні, на відміну від Косово, після 21 року незалежності та відсутності проблем з міжнародним визнанням вже не загрожує новий виток етнополітичної дезінтеграції. Однак Україна має етнополітичні проблеми у взаємовідносинах з сусідніми державами, які спираються на підтримку активних національних меншин (румунська, російська); труднощі з рівним забезпеченням прав національних меншин в Автономній Республіці Крим (кримські татари та росіяни), з формуванням політичної – поліетнічної нації, з задоволенням мовних прав етнотериторіальних груп. Як свідчить досвід Косово, ці виклики потребують пильної уваги та вирішення в межах етнонаціональної політики, адже другорядних етнополітичних проблем просто не буває – за несприятливих умов етнічний чинник може запустити процес дезінтеграції держави.

Яковлев Д. В.

Національний університет «Одеська юридична академія», декан факультету правової політології та соціології, доктор політичних наук, професор

КОНТУРИ ТЕОРІЇ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИБОРУ В АНАЛІЗІ СУСПІЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасна політична наука характеризується плюралістичністю підходів, відсутністю «мейнстриму», як загальноприйнятої та визнаної теоретичної школи, яка б однозначно домінувала у дискурсі політичної науки. І якщо протягом двадцятого століття генеза політичних наук знаменувалась по-